

PASTER PYPE, DE OOSTENDSE DAENS

door D. DEMAEGHT

Het is mij een groot genoegen om, als opvolger van deze edelmoedige confrater in het priesterschap en als aalmoezenier ter zeevisserij, zijn leven, werk en verdiensten te belichten. In een beperkte tijdspanne een passende hulde brengen aan een grote Oostendse figuur zoals E.H. Henricus PYPE is geen sinecure. Gelukkig worden mijn woorden hier in het heemkundig museum aangevuld met een passende tentoonstelling die mij toestaat enkele grote lijnen te schetsen.

DAENS en PYPE hebben dat gemeen dat ze 53 jaar tijdgenoten waren. Adolf DAENS was een knaap van 15 toen Henri PYPE werd geboren. Beiden kwamen ze uit een bescheiden middenstandsgezin en hebben zich in hun priester zijn ontpopt tot sociale voorvechters. Ze hebben zich de zaak van de kleine man aangetrokken in een sociaal bewogen tijd. Paster PYPE heeft gelukkig niet de dramatiek gekend die DAENS is overkomen. Waar DAENS nogal wat beroering bracht in het politiek bestel van die tijd, is PYPE in stilte begonnen aan zijn stichtingen en wist hij bruggen te leggen onder alle mensen die in of rond de, enigszins sociaal gesloten visserijsector verantwoordelijkheid droegen.

Ongetwijfeld zal hij 200 % achter DAENS zijn gaan staan toen deze zijn programma uitstippelde over de schoolplicht en het recht op onderwijs, over de arbeidsduur en werkomstandigheden, de zondagsrust enzomeer.

Sta me toe eerst even de grote lijnen van zijn leven te schetsen.

Deze grote vissersvriend werd geboren te Geluwe op 12 januari 1854. Reeds op 13-jarige leeftijd drukte hij aan zijn ouders de wens uit om priester te worden. Na zijn priesterstudies- en -wijding werd hij tot leraar benoemd aan het college te Nieuwpoort. Eenmaal daar aangespoeld kwam hij er voor het eerst in contact met het vissersmilieu. Nadien werd hij aangesteld als onderpastoor op de Sint Pieter- en Paulusparochie, hier te Oostende.

Twee jaar later, op 22 mei 1886, werd hij definitief belast met de functie van aalmoezenier ter zee. Op de wachtschepen "Ville d'Anvers" en "Ville d'Ostende" doorkruiste hij de Noordzee om toezicht uit te oefenen op de visserij, de geschillen te beslechten, daar waar er nood mocht zijn te helpen en de zielzorg van de vissers te behartigen.

De 33-jarige PYPE stichtte, met hulp van edelmoedige mensen, zijn Sint Andreas-visserijschool waar de Broeders van Liefde les gaven. Duizenden vissersjongen ontvingen er hun eerste opleiding en leerden er lezen en schrijven. In die school groeide er een labo voor zeedierenonderzoek en later een museum. Voor de meisjes stichtte hij met medehulp van de Zusters van de H. Vincentius, een naai- en kookschool, die later uitgroeide tot een huishoudschool.

In zijn bloeiende gilde "'t Zal wel gaan" bracht hij de vissers sociale voorzieningen, en via de groep "Kunst Genegen" werd er gezorgd voor cultuur en ontspanning.

Hij gaf ook boeken uit : over de visserij, over motoren en ook een "Kerkeboek voor zeelieden".

69 jaar geleden hebben ministers, cadetten, officieren, maar vooral zijn vissers hun ere-aalmoezenier bij het staatswezen, stichter en directeur van de Vrije Visserijschool, lid van de provinciale commissie der zeevisserij en officier in de Leopoldsorde, na een koninklijke lijkplechtigheid, hem zelf dragende, aan de aarde en de hemel toevertrouwd.

Vele Oostendse vissersfamilies hebben nog altijd gemeente gevoelens van sympathie voor die priester die hier of daar hun ouders en grootouders een helpende hand toestak. Het is ons allemaal bekend dat Paster PYPE bij zijn sterven zo arm was als een luis, om niet over zijn gemaakte schulden te spreken. Hij had alles weggegeven aan zijn vissers.

Als wij peilen naar een psychogram van Henricus PYPEs geestesleven dan vinden wij volgende kenmerken :

1. Hij was behept, laten we zeggen, begaafd, met de onrust van een grote wetenschappelijke nieuwsgierigheid. Hij doorkruiste de Noordzee van de Vlaamse kust tot IJsland, van Schotland tot Noorwegen en van Denemarken tot Engeland. Het volstond voor hem niet om de vele soorten vis te kennen. Hij zou ook hun maaginhouden bestuderen en vooral de bewegingen van de visscholen nagaan. Hij zocht ook naar de technieken om vis te conserveren. (Onze goede vriend Berten RICKX zaliger had het dikwijls over de kasten waarin men leerde sprout, haring en makreel te roken).

Waar hij ook kwam bestudeerde hij de inrichtingen van vreemde havens, de bouw van de vissersvaartuigen, enz. In 1905 bracht hij zelfs vanuit Denemarken een "petrolmoteur" mee om de werking en het onderhoud ervan alhier te bestuderen. Zijn werk zou altijd de Belgische visserij ten goede komen.

2. Hij had er alle moeite mee om de problemen van zijn vissers te relativieren. Hij kon er trouwens ook, moeilijk afstand van nemen want hij werd er dagelijks mee geconfronteerd. Toen hij in november 1884 tot onderpastoor benoemd werd op de Petrus- en Paulusparochie, kregen al heel vlug de parochianen die in de ruige visserswijken samen woonden zijn aandacht.

Hij leerde er de angst en de eenzaamheid kennen van vele vissersvrouwen die dagelijks wonderen deden om rond te komen. Het waren vooral de vissers zelf die zijn ogen deden open gaan. Velen waren langer dan drie weken op zee geweest en hadden nauwelijks hun boterham verdiend.

De kinderrijke gezinnen zagen veel zwarte sneeuw. Sociale wetten waren toen nog ontoereikend en voor een visser die met pensioen ging begon een nieuwe strijd tegen het spook van vereenzaming, honger en ziekte.

3. Hij bleef filosoof, zijn leven lang, doch geen kijker in het abstracte. Met zijn gezond boerenverstand wist hij dat ge aan vissers geen latijn en dromerige theorieën moet verkopen. In het opkomend socialisme zag hij niet direct een gevaar voor zijn mensen, zoals DAENS dat deed. Hij vertrouwde op het oersterke geloof van zijn mensen die dagelijks het "tremendum et fascinosem" ondervonden van Gods aanwezigheid in die grote overweldigende krachten van de zee.

4. Hij was een levenskunstenaar, hij kende de kunst met het volkse leven om te gaan en stevige bruggen te bouwen naar mensen met alle maatschappelijke standen met verschillende wijsgerige of politieke overtuigingen. Hij was ieders vriend en wist voor iedereen in goede of kwade dagen een woord van bemoediging te vinden.

5. Hij was stout en uitermate strijdbaar. Een strijd die zich plots publiekelijk heeft gemanifesteerd in de duistere dagen van de vissersopstand. In bijna alle lofspraken over hem na zijn dood, werd gewezen op het feit dat hij op velerlei gebied een baanbreker, een voorloper was.

Het is belangrijk om te weten dat de inspiratie en de opzet van zijn Gilde onder andere te wijten was aan het gedachtengoed van enkele belangrijke Westvlaamse priesters.

De 6 jaar vóór hem geboren Westvlaamse priester Deken DE GRYSE van Kortrijk schreef in 1881, 3 jaar vóór Paster PYPE naar Oostende kwam, en 10 jaar vóór het verschijnen van Rerum Novarum een boek van 508 bladzijden met de titel "Vaderlandsch recht en revolutie" met als ondertitel "verhandelingen over de sociale questiën van heden". Daarin werd een fel pleidooi gehouden tot verbetering van de arbeidersstand. Vele van de voorstellen die deken DE GRYSE daarin formuleert (o.a. tot het oprichten van een spaarkas, een pensioenkas en een arbeidersverzekering) heeft Paster PYPE gerealiseerd. Hij zal wellicht binnen de priesterconferenties en tal van vakliteratuur de verdiensten vernomen hebben van priesters zoals ondermeer VANLERBERGHE en LAUWERS, die in de katholieke volksbonden van Kortrijk en Roeselare opkwamen voor de sociale rechten van hun arbeiders.

In alle historische eerlijkheid moeten we erbij zeggen dat Paster PYPE in al zijn verwezenlijkingen zijn eigen weg ging. Zelfs de kerkelijke overheid was niet altijd direct op de hoogte van zijn stichtingen. Al was hij niet altijd diplomatisch ingesteld... Hij zocht naar een specifieke oplossing voor de problemen van een specifieke sector als die van de visserij.

Paster PYPE als priester - opvoeder

Hij was een man met zin voor verwondering. Als landbouwerszoon kende hij van jongsaf de speling van de natuur. Hij leerde de mens verwonderd en dankbaar zijn voor de natuur, het leven, de adem, het gezond zijn, ontwikkeling en rijkdom. Steeds legde hij in zijn publicaties en ook in zijn preken de nadruk op het feit dat hetgeen de visser in zijn netten strikt door Gods natuur gegeven, geschonken was.

Paster PYPE was een moderne Petrus, hij voelde zich niet alleen geroepen tot het priesterschap maar ook tot het grondig kennen van de vissersstiel.

Hij leerde zijn vissersjonkskes en zeelieden ook te peilen naar de diepte in de mensen, naar de liefde voor het beroep en naar het gevoelig hartje onder de soms door weer en wind verharde schors van de visser. Hij wist zijn mensen ervan bewust te maken dat niemand een eiland op zichzelf is. Hij spoorde aan tot een echte bemanningsgeest van zijn zeelieden. Hij wist mensen samen te brengen in ernstig ingetogen en ook ontspannende momenten.

Hij was ervan overtuigd dat de verheffing van de ziel het best door de cultuur kon ondersteund worden. Het zal wel geen toeval

geweest zijn dat mensen zoals de Oostendse kunstenaar Jan DE CLERCK en de dichter Daan BOENS, binnen die vissersgilde, wellicht op aansporing van Paster PYPE zelf, de vissers zang en toneel aanleerden. Dit resulteerde in de oprichting van een groep "Kunst genegen" waarvan DE CLERCK voorzitter-stichter werd.

Hij was ook priester Gods. "Kom en volg mij" had ook de Heer tot hem gezegd. De vissers wisten dat hun aalmoezenier vanuit die woorden voor hen leefde.

Sta mij toe nog een laatste alinea toe te voegen omtrent zijn visserijschool.

Zoals u wellicht weet verdwenen op 31 augustus van dit jaar drie visserijscholen, de John Bauwens, de Paster Pypeschool, en de Rijkvisserijschool te Heist, allen gingen ze over in een nieuw opgericht Provinciaal Maritiem Instituut.

Ik heb mij afgevraagd wat Paster PYPE daar nu zou van denken...

Ik denk dat hij tevreden is met de getroffen regeling. Hijzelf is destijds, als lid van de Provinciale Commissie der zeevisserij, vragende partij geweest om het visserijonderwijs in Oostende en omstreken onder de vleugels van de Provincie te stellen. Hoe het kwam dat men op zijn vraag niet inging is voer voor historici.

Had hij nu geleefd... dan is het mijn overtuiging dat hij naar oplossingen zou gezocht hebben ten behoeve van de hele sector... Een sector die bloed in vele organen.

Tot slot

Paster PYPE roept ons telkens weer het beeld van een stamvader uit één of andere Noorse roman voor de geest. Een figuur die binnen de besloten vissersgemeenschap onbetwistbaar domineerde en door de overgrote meerderheid der mensen hoog geacht en oprecht bemind werd. Hij heeft een rol gespeeld in de geschiedenis van de Belgisch-Vlaamse Visserij over alle politieke- en levensbeschouwelijke gezindheden heen. Getuige daarvan is het bestaan van het Paster Pype-herdenkingscomite dat elk jaar op zijn sterfdatum een passende hulde brengt aan zijn graf op het kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg.

Goede vrienden,

Zijn leven en werk is een testament waaruit de huidige visserij nog veel kan leren. Op de historici van de toekomst rust de taak het werk van Paster PYPE en zijn verdiensten te boek te stellen.

Ik dank de organisatoren van deze heemkring voor de opzet van deze tentoonstelling. Dat we menhère Henri, in ere houden... en er voor zorgen dat hij blijft leven in de dankbare ziel van het vissersvolk.

Uit een boek van Karel JONCKHEERE vernemen we een anecdote uit het leven van Paster PYPE, waarmee het duidelijk is dat zijn woorden niet voor dovemansoren bestemd waren : "Paster Pype zei tegen de bemanning van een ijslandvaarder die hij op zee bezocht, dat het zo spijtig was dat een bepaalde broeder gestorven was en begraven op Ijsland. Een tijd later stonden diezelfde vissers 's nachts voor het huis van de paster en riepen : 'Menhère Henri, m'héin hém mee, wéje'... Ze hadden het lijk van hun gestorven broeder opgegraven en het in een ton meegebracht".